

แนวทางการนำมาตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย

GUIDELINES ON INTRODUCTION OF COERCIVE MEASURES OF MEDIATION IN CIVIL DISPUTES IN THAILAND

ณัฐสิทธิ์ บุตรพรหม^{1*} พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล² และ ปรัชญา มหาวิณิจฉัยมนตรี³

^{1,2} สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³ อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Natthasit Butprom^{1*} Pornphet Cholsaktrakul² and Pratya Mahavinijchaimontri³

^{1,2} Program in Laws, Humanities and Social Science Faculty, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

³ Provincial Public Prosecutor Attached to the Office of the Attorney General, Bangkok, Thailand

*E-mail: nopparak03062535@gmail.com

Received: 31-10-2024

Revised: 05-01-2025

Accepted: 21-02-2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาแนวทางการนำมาตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสาร ศึกษากฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา และแคนาดา

จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ โดยจะมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล สำหรับในประเทศไทยไม่มีกฎหมายบังคับให้คู่กรณีต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะฟ้องคดี ผลการวิจัยพบว่าประเทศไทยควรจะมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก่อนที่จะฟ้องคดีเช่นเดียวกับในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้มีโอกาสพูดคุยกัน หาทางออกของปัญหาผ่านทางคนกลาง เพราะหากไม่มีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีอาจจะปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมไกล่เกลี่ย โอกาสที่จะระงับข้อพิพาทจะลดน้อยลง ทำให้ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลมากขึ้น

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี เพื่อให้คู่กรณีต้องผ่านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาลได้

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับ คดีแพ่ง กระบวนการยุติธรรม การระงับข้อพิพาท

ABSTRACT

The main objective of this research is to find out guidelines on the introduction of the coercive measures of mediation in civil disputes in Thailand. It is qualitative research by conducting documentary research and studying the comparison between the law of Thailand and the laws of the United States of America and Canada.

According to the study, in the United States of America and Canadian Confederation, there is the coercive mediation in civil disputes by forcing the parties to go through the process of mediation in the disputes before filing a lawsuit to a law court. As for Thailand, there is no law to force the parties to go through the process of mediation before filing a lawsuit. According to the research outcome, in Thailand, the parties should be forced to go through the process of mediation in civil disputes before filing a lawsuit in the same way as those in the foreign countries. This process of mediation will provide the parties with an opportunity to have a discussion on a solution to the problem through an intermediary. If the parties are not forced to go through the process of mediation in the disputes, they are likely to refuse to go through the process of mediation, resulting that there is less chance to settle the disputes, and there will be a great number of lawsuits to be filed to a law court.

This research has a suggestion that Section 20 ter of the Civil Procedure Code should be amended in order that the parties must go through the mediation in the disputes before filing a lawsuit to a law court.

Keywords: coercive mediation in disputes, civil cases, justice process, settlement of disputes

บทนำ

คดีแพ่ง คือ คดีที่เกี่ยวกับการผิดสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างคู่พิพาทหรือบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย และเกิดความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เช่น คดีเช่าซื้อ คดีเช่าทรัพย์ คดีผิดสัญญา คดีกู้ยืมเงิน คดีมรดก เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นคดีที่มีโอกาสเกิดขึ้นบ่อย (Thailand Arbitration Center, 2024) และทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่ถูก

โต้แย้งสิทธิเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางออกคือการที่นำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งในแต่ละปีจะมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากที่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี (Office of Planning and Budget, 2024) ทำให้เกิดปัญหาปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลเป็นจำนวนมาก แนวทางหนึ่งที่มีการนำมาแก้ไขปัญหาคดีล้นศาล

คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการพูดคุยหาข้อสรุปโดยมีบุคคลที่สามที่เรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อพิพาทแต่อย่างใด เข้ามาช่วยคู่พิพาทในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง (Limparungsri, 2012) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะมีส่วนช่วยในการลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ทำให้ข้อพิพาทได้ข้อยุติ (Susarot, 2024) ในประเทศไทยมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้หลายวิธีการ อาจเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาล ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 หรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 นอกจากนี้สำหรับการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่ความสามารถขอให้ศาลใช้การไกล่เกลี่ยเวลาใด ๆ ก็ได้ระหว่างการพิจารณาคดี หากคู่ความ 2 ฝ่ายไกล่เกลี่ยตกลงกันได้จะนำมาสู่การถอนฟ้อง ถอนคำร้องทุกข์ หรือศาลมีคำพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่คู่ความตกลง นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะตกลงได้ก็จะดำเนินการสอบถามหรือเชิญชวนให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้เช่นกัน (Thailand Arbitration Center, 2024) หรือแม้กระทั่งในชั้นบังคับคดีก็มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเช่นกัน (Legal Execution Department, 2018) หากคู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีโอกาสที่คู่กรณีจะตกลงกันได้สูง และส่งผลให้คดีไม่ล้นศาล กระบวนการยุติธรรมจะรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่จะเห็น

ได้ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการที่ต้องเกิดขึ้นโดยสมัครใจ และเนื่องจากคู่กรณีมีความขัดแย้งกันมาก่อน ซึ่งบางกรณีคู่กรณีอาจมีความขัดแย้งกันรุนแรง จนไม่สนใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ทั้งๆ ที่หากเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยโอกาสที่คู่กรณีตกลงกันได้มีอยู่สูงมาก แต่ในประเทศไทยไม่มีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับเหมือนเช่น ในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา ซึ่งมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดี ในงานวิจัยนี้จึงจะศึกษาหาแนวทางการนำมาตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความหมาย หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับเพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับเพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย

1. เพื่อหารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับ
การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นวิธีการระงับ

ข้อพิพาทโดยบุคคลที่สาม ซึ่งมีความเป็นกลาง ในการทำหน้าที่ช่วยเหลือ เสนอแนวทางและ หาทางออกที่คู่พิพาทน่าจะยอมรับและพึงพอใจ เสนอแก่คู่พิพาท หากตกลงเห็นชอบด้วยกับ ข้อเสนอ ก็จะนำไปสู่การตกลงเพื่อประนีประนอม ยอมความกัน โดยการทำสัญญาประนีประนอม ยอมความจะมีผลผูกพันให้คู่พิพาทต้องปฏิบัติตาม (Department of Foreign Affairs, 2008) โดย หลักแล้วการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงต้องเป็นการ ไกล่เกลี่ยโดยสมัครใจจากคู่กรณี แต่เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้เกิดข้อดีมากมาย ในปัจจุบันจึงเริ่มมีแนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เจริญงำบง เพื่อให้อู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดของการเจรจา (Negotiation) ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่ ประกอบด้วยคนสองคนหรือมากกว่านั้นสมัครใจ ตกลงกัน และพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยการเจรจา ไม่ว่าจะเป็นแบบทางการ หรือแบบ ไม่เป็นทางการ เช่น เจรจากับเพื่อน ครอบครัว หรือคนรู้จัก เป็นต้น การเจรจานั้นไม่เพียงแต่ เป็นวิธีการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ต้องการ แต่ยังเป็นการค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ดังนั้น ในการเจรจา ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันในการค้นหาแนวทาง เพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็น การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทต้องเป็นโดยความสมัครใจ หมายความว่า “การสมัครด้วยความเต็มใจ” คือการกระทำใด ๆ เพราะสมัครใจและเต็มใจที่จะทำ หลักความสมัครใจนี้ ถือเป็นหลักสำคัญของการไกล่เกลี่ย เพราะหาก

คู่ความไม่สมัครใจที่จะทำการไกล่เกลี่ย โดยหลัก การไกล่เกลี่ยก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะจะทำให้ อู่กรณีไม่ยอมเปิดใจยอมรับความต้องการของอีก ฝ่ายหนึ่ง (Gumphan, 2014)

แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเจริญงำบง เป็นการนำคำที่มีความหมายตรงข้ามกันมารวม เป็นคำเดียวกัน กล่าวคือ หลักความสมัครใจซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประการหนึ่งแตเมื่อนำคำว่าเจริญงำบงมาใช้ ร่วมกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเกิดข้อสงสัยว่าจะขัดกับ หลักการความสมัครใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือไม่ จากการศึกษาค้นคว้า เป็นเพียงการบังคับ ให้คู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก่อนการฟ้องคดี หรือการดำเนินคดีในชั้นศาล เท่านั้น เพื่อแก้ไขปัญหาคู่พิพาทไม่ยอม เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบสมัครใจ และให้ประชาชนในสังคมเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นได้ ตระหนักถึงความสำคัญการระงับข้อพิพาทการ ไกล่เกลี่ยที่คู่พิพาทสามารถระงับข้อพิพาทด้วย ตัวคู่พิพาทเองโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางใน การอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือคู่พิพาท ในส่วนของกระบวนการภายหลังการเข้าสู่การ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว มีลักษณะไม่แตกต่าง จากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบสมัครใจ ในทาง ทฤษฎีในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเจริญงำบงมี แนวความคิดลักษณะเดียวกันกับการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทแบบสมัครใจ โดยเฉพาะทฤษฎีการแก้ไข ปัญหาเนื่องจากการบังคับให้คู่พิพาทเข้าร่วมการ ไกล่เกลี่ยเพื่อให้ทุกฝ่ายต้องเผชิญหน้ากันสื่อสาร ระหว่างกันและนำไปสู่การทำข้อตกลงด้วยความ

สมัครใจบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันและเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาท พบว่าเมื่อบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้การสื่อสารระหว่างคู่พิพาทและนายความดีขึ้น นอกจากนี้การศึกษาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่ากรณีที่มีการไกล่เกลี่ยเชิงบังคับมีอัตราการยุติคดีมากกว่าคดีที่ไม่ผ่านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และอัตราการปฏิบัติตามคำข้อตกลงระหว่างคู่พิพาทที่มากขึ้นกว่าการตัดสินผ่านกระบวนการดำเนินคดีในชั้นศาลประเด็นของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับ ในกรณีที่คู่พิพาทถูกเรียกร้องสิทธิโดยกระบวนการพิจารณาคดีทางแพ่ง เช่น คดีครอบครัว คดีทรัพย์สินทางปัญญา คดีความรับผิดทางแพ่ง เป็นต้น จึงมีการบังคับให้คู่พิพาทมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะได้รับการดำเนินการฟ้องคดีในศาล พบว่ามีหลายประเทศได้นำแนวคิดการบังคับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องไปใช้ในการระงับข้อพิพาทเพื่อแก้ไขหรือตัดสินคดี เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีผลบังคับใช้ค่อนข้างเร็ว โดยการบังคับให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนของข้อพิพาทก่อนในช่วงเริ่มต้น แตกต่างจากระบบศาลที่ศาลเป็นผู้กำหนดให้ต้องดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาของศาล อีกทั้งการฟ้องคดีมีค่าใช้จ่ายที่สูงและคาดเดาถึงผลของการตัดสินไม่ได้ (Yungyuen, 2019)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ หมายถึง การให้คนกลางมาระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของ

ศาลจะต้องมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อน หากคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ จึงจะสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้

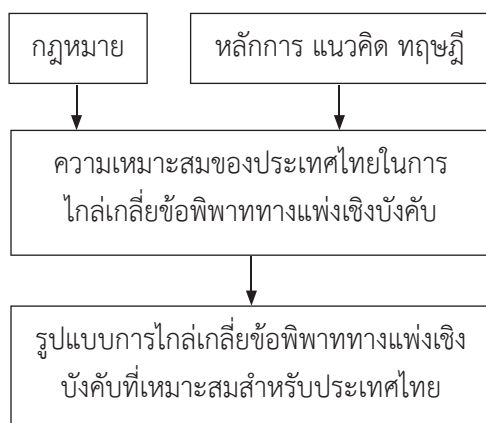
สมมติฐาน

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ปริมาณคดีแพ่งที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลน้อยลง เพราะกรณีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทส่วนใหญ่จะตกลงกันได้ ในประเทศไทยมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทั้งในศาล และนอกศาล แต่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยเป็นแบบสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ซึ่งทำให้มีคดีจำนวนมากที่ไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเหมือนเช่นในต่างประเทศ เพื่อให้ปริมาณคดีแพ่งที่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลน้อยลง ประเทศไทยจึงมีความเหมาะสมที่จะนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย โดยมีรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบริบทสังคมไทย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ประเทศไทยมีปริมาณคดีแพ่งที่เข้าสู่ศาลจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล ส่งผลให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลน้อยลง ซึ่งแนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งต้องเกิดจากความสมัครใจของคู่กรณี คู่กรณีจึงจะสามารถมีโอกาสที่จะตกลงกันได้ แต่ในต่างประเทศมีกระบวนการ

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ ซึ่งมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาคดี ถึงแม้คู่กรณีไม่ได้สมัครใจก็ตาม จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมและหารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความทางวิชาการวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย สื่อออนไลน์กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ

ผลการวิจัย

1. การบังคับคู่กรณีให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยทางแพ่ง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่สาม โดยบุคคลที่สามหรือที่เรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ในการหา

ทางออกเพื่อช่วยเหลือคู่กรณีให้สามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้โดยทั่วไปแล้ว การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของคู่กรณีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเอง หลักความสมัครใจนี้ถือเป็นหลักสำคัญของการไกล่เกลี่ย เพราะหากคู่ความไม่สมัครใจที่จะทำการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยก็จะเกิดขึ้นไม่ได้

ในการดำเนินคดีแพ่งของไทยนั้น คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทั้งก่อนฟ้องคดีแพ่ง และหลังฟ้องคดีแพ่ง โดยหากเป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีแพ่งนั้นคู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ส่วนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีแพ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาที่ศาลจะมีคำพิพากษา เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 เนื่องจากคดีแพ่งโดยส่วนใหญ่เป็นคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าคดีอาญา และคดีปกครอง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งจึงมักจะให้คู่กรณีตกลงกันเองได้อย่างอิสระ ซึ่งในปัจจุบันเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ศาลไทยจะนัดให้คู่กรณีมาไกล่เกลี่ยก่อนที่จะดำเนินกระบวนการใด ๆ ก่อน หากคู่กรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ศาลจึงจะดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลต่อไป กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลไทยไม่ได้เป็นกระบวนการบังคับเนื่องจากอาศัยหลักความสมัครใจของคู่กรณีเป็นสำคัญ แม้ศาลจะให้คู่กรณีไปไกล่เกลี่ยก่อน แต่บางครั้งคู่กรณีปฏิเสธการไกล่เกลี่ยตั้งแต่แรก

และต้องการเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ซึ่งเป็นสิทธิของคู่กรณีที่สามารถปฏิเสธไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ เนื่องจากคู่กรณีเห็นว่าถึงแม้จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปก็ไม่เกิดผลดี ซึ่งทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลมีจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ในบางคดีหากคู่กรณียินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้เสนอสิ่งที่ต้องการของตนออกมา อาจจะเกิดข้อตกลงขึ้นมาได้ โดยไม่ต้องไปพึ่งกระบวนการทางศาล

จากการศึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสหรัฐอเมริกา จะมีกฎหมายบัญญัติบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับไว้อย่างชัดเจนในรัฐวอชิงตัน มีกฎหมายบัญญัติให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับก่อนจะฟ้องคดี เช่น ใน Revised Code of Washington (RCW) Section 021.55.46 มีการบัญญัติให้ใช้การไกล่เกลี่ยภาคบังคับ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับการคุมและจัดการคอนโดมิเนียม หรือ Revised Code of Washington, Section 100.70.7 ได้มีบทบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับในความรับผิดชอบทางละเมิดทางการแพทย์

ในแคนาดา รัฐออนแทรีโอ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทบัญญัติใน Rules of Civil Procedure, R.R.O. 1990, Reg. 194, Rule 24.1 - Mandatory Mediation คดีส่วนใหญ่จะต้องถูกบังคับไกล่เกลี่ยโดยบัญญัติวัตถุประสงค์การไกล่เกลี่ยไว้ว่า การไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเท่าที่จำเป็น เพื่อลดต้นทุนและความล่าช้าในการดำเนินคดี และอำนวยความสะดวกในการแก้ไขข้อพิพาทอย่างรวดเร็วและยุติธรรม

จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับ ในคดีแพ่งจะมีกฎหมายบางฉบับบังคับให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะให้ศาลพิจารณาคดี และถึงแม้บางกรณีจะไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อน แต่ในทางปฏิบัติศาลจะสั่งให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อน หากตกลงกันไม่ได้ถึงจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งในต่างประเทศมีแนวคิดที่จะให้มีการไกล่เกลี่ยบังคับก่อน เพื่อให้คู่กรณีเปิดใจที่จะหาข้อยุติลงได้ ก่อนที่จะดำเนินคดีทางศาล เพราะหากคู่กรณีได้มีโอกาสเสนอความต้องการของตน โอกาสที่จะยุติการดำเนินคดีย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งหากคู่กรณีไม่สามารถยุติความขัดแย้งได้ ย่อมสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ต่อไป การบังคับคู่กรณีให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนจึงเป็นการเพิ่มแนวทางในการหาข้อยุติให้ได้ก่อนจะมีการฟ้องคดี

การบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยคู่กรณีไม่ประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้น เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคู่กรณีหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการประสานประโยชน์สาธารณะกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนตามกฎหมายไทย ในการปกครองประเทศนั้นรัฐต้องคำนึงถึงถึงประโยชน์สาธารณะและสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองกับสิทธิประโยชน์ที่ปัจเจกชนได้รับจากรัฐในรูปประโยชน์สาธารณะ

การบังคับคู่กรณีให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น โดยหลักแล้วต้องเป็นไปโดยสมัครใจ แต่การบัญญัติกฎหมายบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนย่อมสามารถกระทำได้ เพราะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของรัฐ ไม่ถือเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่อย่างใด เพราะหากคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ ย่อมสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้ตามปกติ แต่การบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่ง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีหาข้อยุติให้ได้ หากไม่มีการบัญญัติกฎหมายบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย คู่กรณีซึ่งเรียกได้ว่ามีความขัดแย้งกันมาอยู่แล้ว จึงมักปฏิเสธที่จะพูดคุยกัน การบังคับคู่กรณีให้มาไกล่เกลี่ยกัน อาจทำให้คู่กรณีสามารถเปิดใจหาข้อยุติข้อพิพาทได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการบังคับคู่กรณีให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ได้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคู่กรณีแต่อย่างใด แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

2. ความเหมาะสมของการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่จะเป็นกระบวนการสมัครใจ ไม่มีกฎหมายบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเหมือนเช่นในสหรัฐอเมริกา หรือแคนาดา ซึ่งมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดี แนวคิดในการนำการ

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้เกิดจากหลักการที่ต้องการระงับข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดี เพื่อลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาล ลดค่าใช้จ่ายลดระยะเวลา และเป็นการอำนวยความสะดวกในการแก้ไขข้อพิพาทให้ได้อย่างรวดเร็ว

ผู้วิจัยเห็นว่าในประเทศไทยควรจะมีการบังคับให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับด้วยเหตุผล ดังนี้

1. การบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น จะทำให้คู่กรณีมีโอกาสพูดคุยกันโดยผ่านคนกลาง จะทำให้คู่กรณีสามารถเสนอความต้องการของตน โอกาสในการระงับข้อพิพาทย่อมจะเกิดขึ้นได้ หากไม่มีการบังคับคู่กรณีให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จะทำให้คู่กรณีปฏิเสธการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตั้งแต่แรก ทำให้ไม่เกิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้น

2. หากคู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดีได้ ย่อมมีโอกาสที่จะตกลงกันได้ ไม่จำเป็นต้องดำเนินคดีในศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีนั้นจะทำให้ปริมาณคดีในศาลลดน้อยลง ประหยัดเวลา และประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะการดำเนินคดีในศาลอาจต้องใช้เวลาหลายเดือน แต่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นสามารถใช้เวลาอันสั้น และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าทนายความ

3. การบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นจะทำให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะยุติข้อพิพาทได้โดยเร็ว เพราะคู่กรณีจะเสนอความต้องการของตนได้มากกว่าที่เข้าสู่กระบวนการ

พิจารณาทางศาล เพราะคู่กรณีสามารถเจรจาผ่านคนกลางได้ และสามารถรับรู้ปัญหาของอีกฝ่ายได้มากขึ้น จึงอาจทำให้เกิดการยอมความกันได้ง่ายกว่าที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาไปทันที

4. การบังคับคู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น ไม่ได้กระทบต่อกระบวนการพิจารณาในศาลของคู่กรณีแต่อย่างใด หรือกล่าวได้ว่าไม่ได้กระทบต่อสิทธิในการดำเนินคดีในศาลของคู่กรณี เพราะการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นเพียงขั้นตอนก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งหากคู่กรณีไม่สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยได้ ย่อมสามารถดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไปได้ การบังคับไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่ามาช่วยคู่กรณีระงับข้อพิพาทโดยเร็วเท่านั้น ไม่ได้เป็นการจำกัดสิทธิคู่กรณีแต่อย่างใด

5. ในประเทศไทยมีปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อก่อนมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเฉพาะภายหลังฟ้องคดี แต่ต่อมาก็เริ่มมีการให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นศาลเท่านั้นที่มีอำนาจไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีการกระจายอำนาจการไกล่เกลี่ยไปให้หน่วยงานของรัฐไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ โดยให้หน่วยงานของรัฐที่ต้องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยื่นคำขอ แสดงให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถแก้ไขปัญหาก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาลได้เป็นอย่างดี รัฐจึงพยายามส่งเสริมให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันก่อน

แต่เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ได้มีลักษณะเป็นการบังคับ จึงทำให้คู่กรณีบางส่วนปฏิเสธการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตั้งแต่แรก และดำเนินคดีในศาลเลย เนื่องจากความเกลียดชัง ไม่ต้องการมีการเจรจา การบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการลดความขัดแย้งลงได้ เพราะมีคนกลางเข้ามาช่วยเจรจา จะทำให้คู่กรณีรักษาความสัมพันธ์อันดีไว้ได้ เช่น ในคดีครอบครัว หากได้มีการเจรจาพูดคุยกันก่อน ย่อมทำให้คู่กรณีมีโอกาสยุติความขัดแย้งได้เป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเห็นว่า ในประเทศไทยจึงมีความเหมาะสมที่จะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ โดยควรมีรูปแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทย

3. รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น มีแนวคิดเพื่อที่จะนำช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาล ประหยัดเวลา และประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากเช่นกัน เหมือนกับในสหรัฐอเมริกา และแคนาดาซึ่งในต่างประเทศมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับในบางประเภทคดี และในแต่ละประเทศจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป สำหรับประเทศไทยถึงแม้จะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งก่อนฟ้องคดี

และหลังฟ้องคดี แต่ยังไม่มีการบังคับให้ คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งหากประเทศไทยต้องการให้มีการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น ต้องมีรูปแบบที่ เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทางแพ่งเชิงบังคับ ได้ดังนี้

3.1 ประเภทคดีที่ควรมีการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิง บังคับนั้น จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่า ในสหรัฐอเมริกา รัฐฟลอริดา และรัฐออลิงตัน ในคดีแพ่งทั่วไปไม่ได้มีการบังคับให้คดีแพ่ง ทุกคดีต้องผ่านการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี แต่ใน คดีบางประเภทกฎหมายจะบัญญัติไว้ว่าจะต้อง ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางก่อนที่ จะฟ้องคดี เช่น คดีละเมิดทางการแพทย์คดีเกี่ยวกับ อาคารชุด เป็นต้น ส่วนในแคนาดา รัฐออนแท รีโอ Rules of Civil Procedure, R.R.O. 1990, Reg. 194, Rule 24.1 - Mandatory Mediation กำหนดไว้ว่าคดีแพ่งส่วนใหญ่จะต้องถูกบังคับ ไกล่เกลี่ย เว้นแต่คดีบางประเภท เช่น กฎหมาย ครอบครัว ข้อพิพาทเกี่ยวกับงาน ข้อพิพาท ตามกฎหมายก่อสร้าง ข้อพิพาทตามกฎหมายล้ม ละลาย เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทย ไม่มีกฎหมายการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับก่อน แต่จาก การศึกษากฎหมายไทยนั้นพบว่า การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาลนั้น มีการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติการ

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 20 กำหนด ประเภทคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยไว้ ดังนี้

“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งตาม พระราชบัญญัตินี้ ถ้าเกี่ยวข้องกับสิทธิแห่งสภาพ บุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำได้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งให้ กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีใช้ข้อ พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์
- (2) พิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับ ทรัพย์สินมรดก
- (3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระ ราชกฤษฎีกา
- (4) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกิน จำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”

นอกจากการไกล่เกลี่ยตามพระราช บัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ได้กำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องไว้ เช่นกัน โดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วย การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563 มาตรา 5 กำหนด ไว้ว่าการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามข้อกำหนดนี้ ให้ใช้ได้กับข้อพิพาททางแพ่งทุกคดี เว้นแต่ เป็นกรณีต้องห้ามมาตรา 9

กรณีดังต่อไปนี้ มิให้รับคำร้องไว้ไกล่เกลี่ย

1. เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าการยื่น คำร้องเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือมีเจตนาเอาเปรียบ คู่กรณีหรือบุคคลอื่น

2. เมื่อปรากฏว่ามีการนำข้อพิพาทคำร้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลใดศาลหนึ่งไว้แล้ว โดยคู่กรณีทั้งสองเป็นคู่ความในคดีนั้น

3. เมื่อปรากฏว่าข้อพิพาทตามคำร้องเคยได้รับการดำเนินไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้แล้วแต่ไม่เป็นผล เว้นแต่พฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปโดยระบุพฤติกรรมการเช่นนั้น มาในคำร้อง

4. เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์หรือลักษณะของข้อพิพาทแล้วไม่เป็นสาระที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ย

จากที่กล่าวจึงเห็นได้ว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีในคดีแพ่งนั้น ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะมีการจำกัดประเภทคดีในการไกล่เกลี่ยไว้ แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทุกคดี โดยไม่มีการจำกัดประเภทคดีไว้ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการไกล่เกลี่ยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี นั้น เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตัดสินคดีข้อพิพาทอยู่แล้ว กฎหมายจึงให้อำนาจในการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีได้ทุกประเภทคดี เมื่อพิจารณาความเหมาะสมหากมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเชิงบังคับนั้น สำหรับผู้วิจัยเห็นว่าประเภทคดีที่ควรมีการไกล่เกลี่ยได้นั้น ควรจะบังคับในคดีทุกประเภท เพราะในคดีแพ่งนั้น โดยหลักการแล้วเป็นเรื่องของการพิพาทของเอกชนกับเอกชน เป็นเรื่องที่คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ การบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

จะทำให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาระหว่างกันได้ จึงควรมีการกำหนดให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนจะทำให้โอกาสในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลลดน้อยลง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าก่อนฟ้องคดีต่อศาลจึงควรที่จะมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน โดยอาจจะเป็นการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 หรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ก็ได้ แต่ควรจะต้องกำหนดให้ก่อนฟ้องคดีแพ่งทุกคดี จะต้องมีการผ่านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน เพราะถึงแม้กฎหมายจะบังคับให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน แต่หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ ก็ไม่ได้กระทบสิทธิของคู่กรณีแต่อย่างใดในการที่จะยื่นฟ้องคดีต่อศาลต่อไป

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากประเทศไทยจะนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้นั้นควรจะนำมาใช้กับทุกประเภทคดีตามเหตุผลที่ได้กล่าวมา

3.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งนั้น อาจแบ่งได้เป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี โดยหลักแล้วการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีนั้นจะเป็นคนกลางซึ่งไม่ใช่ผู้พิพากษา เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภายนอกที่ไม่ใช่ศาลเป็นผู้รับผิดชอบก็ได้ ส่วนหลังฟ้องคดีนั้น ผู้พิพากษาจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หรืออาจจะส่งให้คู่กรณีไปไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเริ่มพิจารณาคดี

ก็ได้ ส่วนใหญ่จึงอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม สำหรับการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น จะเกิดขึ้นก่อนฟ้องคดี การไต่ถามข้อพิพาท จึงอาจจะเป็นอำนาจของหน่วยงานภายนอกได้

การไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น ในสหรัฐอเมริกา รัฐฟลอริดา รัฐวอชิงตัน และแคนาดา รัฐออนแทรีโอ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนในการรับผิดชอบในการไต่ถามข้อพิพาททั้งศาล สภานายความ และภาคเอกชน ต่าง ๆ

สำหรับในประเทศไทยไม่มีการไต่ถามข้อพิพาทเชิงบังคับในคดีแพ่ง แต่จะมีการไต่ถามก่อนฟ้องคดี การไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งก่อนฟ้องคดีนั้นจะทำได้ทั้งในศาลและนอกศาล โดยหากเป็นการไต่ถามนอกศาลนั้นจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “หน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท หมายความว่า หน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการ ระบุข้อพิพาทโดยวิธีการไต่ถามข้อพิพาท” โดยให้หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ แจ้งให้กระทรวงยุติธรรมทราบด้วย นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 68 และ 69 เป็นการไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่าตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรมคุ้มครองสิทธิมีอำนาจไต่ถามข้อพิพาทได้ แต่เฉพาะในคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 5 แสนบาท

นอกจากในพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แล้ว การไต่ถามก่อนฟ้องคดีจะมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 02 ตรี บทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่าการไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีในศาลนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ ซึ่งจะอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทประจำศาล โดยสามารถไต่ถามคดีแพ่งได้ทุกประเภทคดี

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าการไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีแพ่งในประเทศไทยนั้น แม้จะไม่มีบทบังคับให้ไต่ถามข้อพิพาท แต่ก็มีหน่วยงานที่รองรับในการไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องทั้งในศาล และนอกศาล แต่จะเห็นได้ว่าการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลนั้น ยังเป็นอำนาจของหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ส่วนภาคเอกชนนั้น การไต่ถามเกิดขึ้นได้ หากเป็นการสมัครใจไต่ถามข้อพิพาท แต่ยังไม่มีความหมายไทยที่รองรับการไต่ถามข้อพิพาทในภาคเอกชนแต่อย่างใด แตกต่างจากในต่างประเทศที่มีทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่สามารถไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งได้

ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น ควรจะเป็นอำนาจของหน่วยงานภาครัฐ เช่นเดียวกับการไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาล ผู้วิจัยเห็นว่าการไต่ถาม

ข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น ควรจะมีการกำหนดแค่ให้คู่กรณีผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะฟ้องคดี โดยหน่วยงานที่รัฐเป็นผู้ดูแลเหมือนเช่นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีแพ่งในประเทศไทย ที่อยู่ในอำนาจของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และศาล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐที่ขออนุญาตไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งหากจะให้ภาคเอกชนเข้ามาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้นั้น จะต้องเป็นเอกชนที่ได้รับการตรวจสอบและขออนุญาตโดยชอบจึงจะถือว่าคู่กรณีผ่านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งมาแล้ว ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้ แต่ในประเทศไทยยังต่างกับต่างประเทศ ตรงที่ยังไม่มีหน่วยงานเอกชนที่มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งโดยตรง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากประเทศไทยมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการไกล่เกลี่ยจึงควรเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

3.3 คุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ย

คุณสมบัติพื้นฐานของผู้ไกล่เกลี่ยนั้นนอกจากต้องมีความเป็นกลาง ปราศจากอคติใด ๆ กับคู่กรณีแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติทั้งวัยวุฒิ และคุณวุฒิที่ทำให้คู่กรณีเชื่อถือ และมีความเชื่อมั่นจึงจะทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จได้ด้วยดี จากการศึกษาในต่างประเทศ

แสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ผ่านการอบรมด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และหากในคดีที่มีความเฉพาะผู้ไกล่เกลี่ยอาจจะต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

สำหรับในประเทศไทย พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในมาตรา 3 กำหนดความหมายของผู้ไกล่เกลี่ยว่า หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนและได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มาตรา 10 บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยไว้ว่า ผู้ไกล่เกลี่ยต้องผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง และเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นอกจากนี้ยังต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ในประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 กำหนดคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยไว้ว่า

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 03 ปี บริบูรณ์
- (2) มีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหน่วยงานภาครัฐหรือภาคประชาชนที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่น้อยกว่า 5 เรื่อง หรือหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเห็นว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมหรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทไม่น้อยกว่า 2 ปี

(3) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย

(4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรม

(5) ไม่เป็นผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือกระทำการใดอันอาจกระทบถึงการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ไกล่เกลี่ยของกระทรวงยุติธรรมหรืออาจเสื่อมเสียถึงเกียรติศักดิ์แห่งสถาบันกระทรวงยุติธรรม

(6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(7) เป็นผู้ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง

(8) ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือ คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(9) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(10) ไม่ถูกเพิกถอนการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และยังไม่พ้น 5 ปี นับถึงวันยื่นคำขอรับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในประเทศไทย คุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ขึ้นทะเบียนนั้น จะต้องผ่านการอบรม เป็นผู้มีความสมบัติที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาก่อน

เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสมที่จะเป็น คนกลางที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศจะเห็นได้ว่าคุณสมบัติผู้ที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งนั้น จะคล้ายกัน คือต้องมีการอบรม มีคุณวุฒิ วัยวุฒิที่เหมาะสม ในการที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่เป็นผู้ที่ถูกตั้งข้อรังเกียจ สำหรับในต่างประเทศจะมีการบัญญัติคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยไว้บางประเภทคดี ที่ต้องมีความเชี่ยวชาญจริง ๆ เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับในบางประเภท เช่น คดีทางการแพทย์ คดีอาคารชุด ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่จะประสบความสำเร็จ หากผู้ไกล่เกลี่ยมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในคดีที่ทำการไกล่เกลี่ย จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ แต่สำหรับในประเทศไทย ยังไม่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ คุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นคุณสมบัติทั่วไปที่ผู้ไกล่เกลี่ยทั่วไปต้องมี เช่น ผ่านการอบรม มีการศึกษาในระดับที่น่าเชื่อถือ หรือที่เรียกได้ว่า มีวัยวุฒิ และคุณวุฒิที่เหมาะสมที่จะทำให้อุกรณ์มีความเชื่อถือ เกิดความไว้วางใจเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า หากประเทศไทยมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับจริง ๆ ควรจะต้องมีการกำหนดให้เหมือนของในต่างประเทศที่ควรจะมีผู้เชี่ยวชาญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในคดีที่ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีความรู้ เช่น ในคดีทางการแพทย์ว่าแพทย์ประมาท เลินเล่อหรือไม่นั้น หากผู้ไกล่เกลี่ยมีความรู้ในเรื่อง

ของกระบวนการทางการแพทย์ อาจจะมี ความเข้าใจในคู่กรณีมากขึ้น ทำให้การไกล่เกลี่ยมีโอกาสจะประสบความสำเร็จมากขึ้น แต่ปัญหาคือ การจะให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ในประเทศไทยอาจจะหาได้ยาก จึงควรจะมี ความยืดหยุ่นในการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย เพราะโดยความเป็นจริงแล้วผู้ไกล่เกลี่ยไม่ใช่ผู้พิพากษา เป็นเพียงคนกลางที่ทำให้คู่กรณีมีความเชื่อใจ น่าเชื่อถือ ทำให้คู่กรณีเปิดใจได้ ในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ ในประเทศไทย ควรจะนำคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยตามประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 มาใช้บังคับ

3.4 กระบวนการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น ในต่างประเทศจะมีการบังคับให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน โดยในสหรัฐอเมริกา การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ เป็นการบังคับคู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางศาล ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ จะกระทำได้เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายระเบียบข้อบังคับของศาล หรืออาจทำได้โดยทำสัญญาเป็นข้อตกลงระหว่างคู่พิพาทว่า หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่สัญญาก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาต่อไป สหรัฐอเมริกา จึงเป็นประเทศหนึ่งที่ส่งเสริมให้คู่พิพาทต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะ

นำไปฟ้องต่อศาลเพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลเนื่องจากมีจำนวนผู้พิพากษาไม่เพียงพอ กับจำนวนคดีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้แต่ละคดีใช้เวลาในการพิจารณา

สำหรับประเทศไทย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังฟ้องคดีนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงในการให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่ในทางปฏิบัติศาลจะสั่งให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน โดยจะเป็นการไกล่เกลี่ยโดยคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ต้องสมัคร หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจ ย่อมไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ กระบวนการไกล่เกลี่ยจึงไม่เกิดขึ้น แตกต่างจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับไว้ ซึ่งถึงแม้คู่กรณีจะไม่สมัครใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่คู่กรณีก็จะต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ถึงแม้ว่าจะมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่ก็ไม่ได้มีการบังคับว่าคู่กรณีจะต้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สำเร็จ จึงเป็นสิทธิของคู่กรณีที่ จะตกลงประนีประนอมเพื่อระงับข้อพิพาทหรือไม่ หากคู่กรณีไม่สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยได้ ยังมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลได้ การบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จะทำให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะตกลงเปิดใจแล้วหาทางระงับข้อพิพาทได้ การนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับมาใช้ในประเทศไทยนั้น จึงต้องมีการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะมาฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าคู่กรณีจะสมัครใจหรือไม่ก็ตาม

3.5 ผลของการไกล่เกลี่ย

ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับนั้น จะไม่มีการบังคับให้คู่กรณีต้องตกลงกันได้ ซึ่งโดยหลักหากคู่กรณีตกลงกันได้ จะทำสัญญาประนีประนอมกัน ส่วนคู่กรณีที่ตกลงกันไม่ได้ย่อมสามารถนำคดีฟ้องต่อศาลได้ต่อไปในการที่ประเทศไทยจะนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งเชิงบังคับมาใช้นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผลของการไกล่เกลี่ยย่อมจะเหมือนในต่างประเทศและเหมือนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องในประเทศ ที่หากคู่กรณีตกลงกันได้ ต้องทำบันทึกข้อตกลง และบันทึกข้อตกลงนั้นต้องไม่ขัดความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หากมีการผิดข้อตกลง ย่อมสามารถนำบันทึกข้อตกลงนั้นฟ้องคดีต่อศาลได้ หากคู่กรณีไม่สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ ย่อมสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าในประเทศไทยไม่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับแตกต่างจากในต่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกาและแคนาดาที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ ซึ่งการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับ ทำให้คู่กรณีมีโอกาสนที่จะตกลงกันได้ ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลลดน้อยลง ประหยัดเวลา และประหยัดค่าใช้จ่าย ประเทศไทยจึงควรที่จะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเชิงบังคับเหมือนเช่นในต่างประเทศ โดยมีรูปแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทย

และผลการวิจัยที่ได้ตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลการวิจัยได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวงศ์ศิษฐ์ วรกิจโสภณไพศาล ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก่อนเสนอคดีต่อศาล” ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาลนั้น ยังมีจำนวนจำกัดไม่สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะมีกฎหมายเฉพาะขึ้นมาเพื่อสนับสนุน รองรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล และสนับสนุนให้ภาคประชาชนตลอดจนองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล ซึ่งเมื่อมีระบบกฎหมายเพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการยุติข้อพิพาทแล้ว ย่อมส่งผลให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นยุติลงได้รวดเร็ว แม้ค่าเสียหายเพียงจำนวนน้อยก็จะได้รับการเยียวยา ซึ่งถือว่าคดีทุกประเภทจะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ส่วนคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลก็จะลดปริมาณลง การพิจารณาพิพากษาก็จะดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ปริมาณคดีที่ค้างก็จะลดลง ผลค่าชี้ขาดก็เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด (Worakitsophonpaisarn, 2009) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของวงศ์ศิษฐ์ วรกิจโสภณไพศาล ที่เห็นควรให้มีพัฒนากฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเพื่อให้ข้อพิพาทยุติได้โดยเร็ว ส่งผลให้ปริมาณคดีในศาลลดน้อยลง นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการยุติธรรมทุกด้าน รวมทั้งทางด้านการปกครองให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชน เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชน เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ผลการวิจัยจึงเป็นการพัฒนากฎหมายให้เป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- Department of Foreign Affairs. (2008). **Mediation in Disputes in Thai-English Versions**. Bangkok: Petchrung Print Center. (In Thai)
- Gumphan, P. (2014). **Mediation in Disputes Before Filing a Lawsuit to a Law Court in the Case of Tourists**. (Master of Law). National Institute of Development Administration, Bangkok.
- Legal Execution Department. (2018). **Mediation in Disputes**. Bangkok: Artistry Design. (In Thai)
- Limparungsi, S. (2012). **Conflict Management and Mediation in Disputes**. Bangkok: Dispute Resolution office, office of the Court of Justice. (In Thai)
- Office of Planning and Budget. (2024). **Annual Judicial Statistics Report (Thai Version)**. Retrieved from <http://oppbcojgo.th/th/content/category/articles/id/8/cid/2085> [2024, 4 May.] (In Thai)
- Susaorat, T. (2024). **Online Mediation**. Retrieved from <http://Kohtaolocal.Go.Th> [2024, 4 May.] (In Thai)
- Thailand Arbitration Center. (2024). **Collecting Important Issues that You Should Know in Hiring a Lawyer to Mediate Civil Cases in a Law Court**. Retrieved from <https://thac.or.th/th/hire-a-lawyer-to-mediate/> [2024, 4 May.] (In Thai)
- Worakitsophonpaisarn, W. (2009). **Legal Problems Regarding Mediation of Civil Disputes before Presenting the Case to the Court**. (Master of Law). Sripatum University Chonburi Campus, Bangkok. (In Thai)
- Yungyuen, W. (2019). **Coercive Mediation in Disputes before Filing a Lawsuit in Medical Malpractice Cases in the Context of Thailand**. (Master of Law). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)